

pospeti do poizkušnje organiziranja narodovega, neorganizirani sami, sami brez discipline? Vprašanja so težka, a še težji so nanja odgovori, zakaj vsi so negativni in z negativnostjo pričajo o resnici.

Tukaj pa niti ne mislimo samo na ljudskošolsko učiteljstvo. En narod mora imeti enotno šolstvo — ta klic je postal v svetu tako glasen, da bodo morali slišati in pretresovati njegovo vsebino merodajni faktorji, zlasti, ker prinese čas miru s seboj tudi še kopico narodno političkih in narodno-gospodarskih vprašanj, ki bodo morala jemati v svojem programu v poštev tudi vse narodno šolstvo. In pogled v to bodoče delo nam odpira pri načrtu združenja narodnega učiteljstva še obsežnejše obzorje, zahteva pa tudi nujno rešitev složnega stanovskega dela ne le pri ljudskošolskem, marveč pri vsem sloveskem učiteljstvu. Ena in enotna mora biti zveza dosedanjih nasprotujočih si glavnih zvez ljudskošolskega slovenskega učiteljstva z društvom srednješolskih slovenskih učiteljev. Ta korak je prvi in najnужnejši, če nečemo, da govori bodoča kulturna zgodovina našega naroda, da je našel veliki čas — majhne ljudi!

Drugi korak prihaja za tem. Tudi o njem že smemo in moramo govoriti danes, v času zvezavanja in združevanja narodov, in ne smemo se plašiti pred ponovitvijo zahteve, ki jo je sprejela Zaveza že v svoj naslov, ko je imenovala samo sebe Zavezo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Dozdaj je bil ta naslov le na papirju, v resnici pa so bila združena v Zavezi le slovenska napredna kranjska, primorska in štajerska učiteljska društva — a ni bilo ne enega drugega jugoslovanskega. Pri današnjem stanju bi zastopale v Srednjeevropski učiteljski zvezi avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo sledeče zveze: Slomškova Zveza in Zaveza Slovence, Narodna Prosvjeta v Pulju istrske Hrvate, Dalmatincev nihče. Nato prideta pred osrednji odbor kot jugoslovanski učiteljski zvezi v monarhiji še Savez hrv. učiteljskih društev v Zagrebu in Savez učiteljskih društev Bosne i Hercegovine v Sarajevu ter še katera učiteljska zveza: samo raztrgane manjše frakcije, namesto ene in enotne zaveze jugoslovanskih učiteljskih društev v monarhiji!

Program podpiramo z Naumannovim izvajanjem: „Od oblasti se mora pri tem le zahtevati, da ne ovirajo ter da odstanijo zabranjujoče zakonite določbe društvenopravnega in podobnega značaja. Narodi sami morajo hoteti priti drug k drugemu v svoji delovni organizaciji.“

Za spoznanje te resnice je moral priti nad nas težak čas, a v upanju, da ne prenašamo njegovih težkoč zaman, in da niso zaman vse naše težke žrtve, smo napravili lahkega srca s temi vrsticami korak nasproti stanovskemu vstajenju. Delo pa mora priti

ure bi se lahko pomnožile pri tako malem številu učencev. Država bi po svojih organih nadzorovala ves ta ustroj. Tako ljudska šola.

Glavna napaka današnje srednje šole je, da si mora že desetletni otrok izbrati več ali manj bodoči poklic, oziroma mu ga določijo starši. To bi se preprečilo na ta način, da se osnuje iz današnjih nižjih razredov sred. šole petletni zavod, ki bi podajal mladini neko enotno in zaključeno splošno naobrazbo. Ta bi ga usposabljal za vstop v akademije, pa tudi v praktično življenje. Iz današnjih višjih razredov srednje šole bi se pa organizirale nekake akademije, ki bi tvorile prehod v visoko šolo. Šele te akademije naj bi se ločile po strokah, in šele sedaj naj bi bila dana mladinci prilika, da si izbere svoj bodoči poklic. Razdelile bi se te akademije v latinski, matematični, umetniški, trgovski in kmetijski tečaj, a omogočati bi se moral tudi prestop iz enega tečaja v drugi tečaj. Te akademije naj bi zopet dajale enotno in zaključeno tozadevno strokovno znanje in pripravile mladence za takojšnji vstop v praktično življenje, oziroma mu podajale podlago za vstop v tem akademijam odgovarjajočo vrsto vseučilišča. Na ta način bi se talentje

za tem očiščenjem, in tedaj šele bomo pripravljani za vstop v Srednjeevropsko učiteljsko zvezo!

Pav. Fleré.

Opomba uredništva: Kar se tiče trditve tovariša člankarja, ki jo vsebuje njegov stavek: „Ker pa sta prevzeli ti učiteljski združenji svoji osnovni prepričanji od obeh slovenskih političkih strank, sta se priklopili — in ne bojimo se izreči — da, tudi udinjali tema strankama, sprejeli sta njun program za lastnega.“ moramo reči, da sloni ta trditev — vsaj z ozirom na našo Zavezo — na napačni podlagi, na zmoti. Zaveza ni jemala svojega osnovnega prepričanja od nobene političke stranke, torej ni se hotoma in namenoma priklopila in še stokrat manj udinjala katerikoli politički stranki, ergo tudi njenega programa ni sprejela za lastnega. To smo že velikokrat povedali v listu in na shodih, kjer je bilo celo oficijalno rečeno, da se kot stanovska organizacija ne smatramo za del nobene političke stranke, ker imamo vendar toliko stanovske zavednosti, da vemo, kaj smo in kaj nismo kot organizirani pripadniki učiteljskega stanu! In da bi se celo udinjala! Ne! — Tako osnovno prepričanje, kakor ga ima naša Zaveza, ga ima tudi češka Zaveza, ga ima tudi Deutsch-Österr. Lehrerbund, ima ga pa tudi Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji! Vse te organizacije pa so prevzele svoje osnovno prepričanje iz razumevanja stališča in nalog učiteljstva z ozirom na stan, šolo in narod. Tako je torej tudi našo Zavezo ustvarilo spoznanje, ki ima vidno obliko v nje pravilih, kakor jih je odobrila delegacija l. 1912 v Celju: Namen Zaveze je: a) Združitev vsega jugoslovanskega učiteljstva po Dalmaciji, Goriškem, Istri, Koroškem, Kranjskem, Štajerskem in v Trstu; b) pospeševanje in bramba duševnih, gmočnih, moralnih in pravnih interesov učiteljstva in šolstva na narodni, napredni in demokratski podlagi. — A sredstva v dosegu tega namena so precizno izražena v § 3. Zaveznih pravil in v nje poslovnem redu, ki streme za smotrom, ki ga označuje tovariš člankar z besedami: narodova izobrazba in zunanje stališče učiteljstva! — Če imamo pred očmi to dejstvo, ne morejo imeti veljave člankarjeve besede — vsaj kar se naše Zaveze tiče — da bi se bili oddaljili od svojega naravnega stališča: stališča učiteljskega stanovskega združenja! — To se nam je zdelo potrebno opetovano poudariti, da ne bomo delali resnici krivice in da ne bomo sklepali in gradili dalje na napačnih premisah. Sicer smo pa uverjeni, da je to stranpoticno čislana tovariša Fleré pripisati le ognju navdušenja za stvar samo, ki jo tudi mi iskreno pozdravljamo! — Kdor pazno čita naš list, mora priznati, da vestno opazujemo zblíževanje in združevanje strank, ki se pa godi zunaj slovenskih mej. Ob vsaki taki priliki smo vprašali: Kaj pa Slovenci? — No, sedaj smo kot inteligentni sloj, ki mu gre vsaj del vodstva ljubljenskega naroda, med vsemi drugimi rekli prvo moško besedo, pripravljani — o tem smo prepričani — tudi na dejanje! Kak bo uspel — tega ne vemo. Ker poznamo ljudi, moramo reči tudi mi, da nismo optimisti. Veselilo nas bo, ako smo v zmoti. V vsakem slučaju in primeru pa smo storili svojo stanovsko in slovensko dolžnost!

Narocajte in širite naš list! — Pridobivajte mu novih naročnikov!

res razvijali po svojih zmožnostih in v svojih strokah, in s primernimi uredbami bi dosegli najvišji smoter res samo izbrani talentje in se pozneje brez posebnih bojov uveljavili v svojih strokah. Dolžnost države bi bila tudi, odstraniti posameznikom vse ovire v razvoju, n. pr. ubožstvo i. t. d.

Tako si torej misli naš člankar bodočo reformo šolstva. Precej genljiva je vsa stvar, časih uide človeku nehote celo ironičen smehljaj, a moj namen ni pripraviti se s podpisanim doktorjem. Podati sem Ti hotel samo povprečne vzorce, kako se izven Kranjske dan za dnem že rešuje šolsko vprašanje. Ne manjka seveda tudi globoko stvarnih razprav, posebno v Nemčiji obravnavajo vprašanje pogosto tudi že z vsi resnostjo. Da vprašanje prihaja vedno bolj aktualno, se vidi tudi že iz tega, da tvori pogosto že predmet razpravam posameznih političkih strank.

Vojna.

GENERALNA PREGLEDOVANJA ČRNOVOJNŠKIH LETNIKOV 1866—1897.

Z Dunja poročajo: Med 22. majem in 29. julijem se vršijo v tostranski državni polovici generalna pregledovanja vseh dosedaj še nepotrjenih črnovojnških obvezancev, rojenih v letih 1866. do 1897. Za sposobne spoznani bodo vpoklicani pod orožje najbrž šele po žetvi.

TEDEN „RDEČEGA KRIZA“ PO VSEJ AVSTRIJI OD 30. APRILA DO 7. MAJA 1916.

Avstrijska družba „Rdečega križa“ in vojno-pomožni urad ministrstva notranjih zadev priredita v času od 30. aprila do 7. maja l. l. po vseh mestih in krajih Avstrije teden Rdečega križa, glavni namen, da se prebivalstvo vse države na čim izdatnejši način opozori na delovanje avstrijskega Rdečega križa — tako osrednje družbe kakor njenih podružnic — in na potrebo ustanovitve mladinskih zavodov. Vsakdo naj po svojih močeh pospešuje akcijo za naše na bojišču ranjene ali obolele vojnike in njihove otroke. Pokroviteljstvo nad to prireditvijo, ki je ni bilo še slične po njenem obsegu, je prevzel Njega c. in kr. Visokost, generalni inšpektor prostovoljne sanitetne oskrbe, nadvojvoda Franc Salvator. Ministrstvo notranjih zadev je z odlokom z dne 18. marca dovolilo, prireditelj tedna „Rdečega križa“, oziroma zbirko darov itd. Tekom dni od 30. aprila — nedelje — do 7. maja t. l. se bo apeliralo na celokupno prebivalstvo Avstrije, da pospešuje prizadevanja „Rdečega križa“ in mladinske oskrbe z darovi, s pristopom k članstvu pristojne podružnice ali delne organizacije „Rdečega križa“, s pridobivanjem članov, s kupovanjem oficijalnih znakov, ki se bodo prodajali tekot tedna, s kupovanjem spominskih listov „Rdečega križa“, z udeležbo na dobrotelnih prireditvah po gledališčih, koncertnih dvoranah, varietetih, kinematografih itd. Dve tretjini iznosa tekot tedna pripadeta „Rdečemu križu“, ena tretjina pa mladinski oskrbi. Ta tretjina ostane pri pristojni politički deželni oblasti obstoječemu vojno-pomožnemu uradu. — Dolgo trajanje vojne je imelo za posledico, da so se razmeroma bogata sredstva, ki so bila na razpolago avstrijski družbi „Rdečega križa“, njenim deželnim organizacijam in podružnicam kakor tudi vojno-pomožnemu uradu, izkazala za nezadostna, tembolj ker so tekot časa močno usihali tudi darovi. Teden „Rdečega križa“ naj predvsem to organizacijo finančno ojači, da bo lahko naprej vzdrževala neštivilne sanitetne naprave, ki so v etapnem ozemlju in v zaledju v toliko blagodat tisočim ranjenih in bolnih vojakov. Ta prireditelj pa naj nadalje zbere tudi sredstva, ki bodo vojno-pomožnemu uradu ministrstva notranjih zadev omogočila ustanavljanje mladinskih zavetišč, da se deca naših na bojišču se nahajajočih ob odsotnosti očeta obvaruje ravno v sedanjih časih tolikokrat grozeče zanemarjenosti.

AVSTRIJSKA POLITIŠKA DRUŽBA.

Na Dunaju so akademični in gospodarski inteligenti ustanovili „Avstrijsko političko družbo“. Dekan juridične fakultete, dvorni svetnik baron Wieser, je razvil sledeče misli: „Ime družbe čisto nedvoumno pove program. Dvigniti se hoče nad strankarsko razrvanost, ki je prišla nad nas zaradi narodnih bojov. Zmedenost v naših političkih razmerah je pri sovražnikih rodila vero, da je treba le rahlega sunka, in država se sesuje. Prišto je drugače. Narodi, katerih sinovi so neomajni kot naše gore izvršili

Z eno besedo: vkljub tako silnim dogodkom vsenaokrog se veseli tudi šolstvo še prav posebno splošne pozornosti. Na eni strani že pridno razpravljajo o bodoči šolski reformi, na drugi strani pa hočejo z odličnimi odredbami že sedaj začrtati bodočo smer šoli.

Na pozorišču je torej vprašanje, ki smo ob njem prav posebno interesirani baš mi, skoraj bi rekel, gre se za našo kožo. Človek upravičeno pričakuje, da se bo naše učiteljstvo prav pridno zanimalo za to lastno vprašanje ter izkušalo varovati interese šole, lastne in pa interese tovarišev, ki stojijo na bojišču. Upam, da mi boš pritrdil, da bi nikakor ne bilo v interesu šolstva in učiteljstva, če bi se to vprašanje rešilo brez in preko učiteljstva, in mi bi stali kar čez noč pred gotovim dejstvom in potem bi zopet vzdih in pretakali krokodilove solze leta in leta. Umestno bi bilo, če bi se vsaj tu in tam izprožila beseda o tem vprašanju ter bi se informiralo tovariše, kaj nameravajo s šolo in učiteljstvom. Referiralo naj bi se od časa do časa vsaj o raznih smereh načrtov bodoče šolske reforme, opozorilo o vplivu vojne na šolo in o vlogi, ki jo igra vprašanje že danes v javnosti.

svojo vojaško dolžnost, so se izkazali kot zvesti državni narodi. V miru ne bomo izgubili spoznanja vojne, da je država najvišja ljudska potreba, narodi se bodo izkazali kot zveste državne stranke. Avstrijskih Nemcev v tem, kar so v vojni storili za državo, ne prekosi noben drugi narod. V avstrijskem Nemcu je nemštvo in avstrijsko združeno nerazdružljivo; kakorjmu je nemščina materni jezik, tako mu je Avstrija domovina, zemlja njegovih očetov od prazacetkov avstrijske zgodovine, Avstrija mu je dežela, v kateri se čuti domovinsko združen z vsemi narodnimi plemeni, ki so dobre avstrijske volje in strogo odklanja samo one skupine, ki se ne dvoumno ne izjavijo za to državo. V nekem oziru pa ima program družbe nekaj posebnega na sebi, je namreč program posebnih slojev duševnega Dunaja. Ti sloji, ki imajo nalogo po visokih solah učiti mladeniče, povsod organizirati delavne može, voditi tehniko v vseh smereh, vladi in javnosti svetovati pri vsakem važnem delu, so zaradi razvoja skoro izključeni iz državnega zbora in zato nimajo pri odločevanju najvažnejših narodnih interesov neposredno skoro nobene besede. Toda, kakor se bo pri vseh posebnih delih za obnovitev Avstrije vpraševalo za svet, tako hočejo biti udeleženi tudi pri odločevanju v skupnih zadevah, ki so izročene javnim zastopom in pri tem odločevanju bodo tudi udeleženi, v teh časih, ko nikogar ne moremo pogrešati, tudi sodelovanja teh slojev najmanj ne bomo mogli pogrešati. V začetku našega ustavnega življenja so bili ti sloji voditelji Dunaja in Avstrije na potu ustave, sedaj bodo zopet poklicani k obsežnemu delu, ki je potrebno za gospodarsko in političko novo zgradbo države. Parlament in vlada moreta biti le tedaj močna, če ju močna napravi zdravo javno mnenje, zakaj hiranje javnega mnenja povsod razdira kakor one boleznj v krvi, ki se lotijo vseh organov telesa. Kreпка vlada, kakor jo sedaj rabi Avstrija, ni v nasprotju z ustavo, če jo nosi kreпка sapa ljudskega mišljenja. V tem smislu pozivljaja Avstrijska politička družba sloje, ki jih zastopa, da se organizirajo za izvrševanje svoje političke dolžnosti.“

O DELOVANJU C. KR. AVSTRIJSKEGA VOJAŠKEGA, VDOVSKEGA IN SIROTINSKEGA ZAKLADA NA DUNAJU.

Po prvotni organizaciji za vojno oskrbo, urejeni v avgustu 1914., je bila naloga voinopreskrbovalnega urada c. kr. vojnega ministrstva, zbirati denar za rodovine padlih. Poleg tega se je ustanovil najprej svoboden odbor, potem na podlagi društvenega zakona društvo „Vdovski in sirotinski zaklad skupne oborožene sile“ pod vodstvom generala infanterije in bivšega vojnega ministra barona Schönaicha. To društvo ima sedaj z Najvišjim dovoljenjem naslov: „C. kr. avstrijski in vojaški sirotinski zaklad na Dunaju“. — Cesar je sam prevzel protektorat, in v društvenih pravilih je določba, da imenuje cesar društvenega predsednika. — Dočim mora vojnooskrbni urad c. in kr. vojnega ministrstva, ki je doslej zbiral prispevke za vdove in sirote padlih, kot urad skupnega ministrstva iz svojih sredstev podpirati tudi svoje padlih ogrskih državljanov, skrbi C. in kr. vojaški vdovski in sirotinski zaklad“ izključno za svoje padlih avstrijskih državljanov. C. in kr. vojno ministrstvo mu je naročilo, da mora pri svoji propagandi vedno na to opozarjati. Namen „C. kr. avstrijskega vojaškega vdovskega in sirotinskega zaklada“ (ustanovitev pomožnega zaklada za podpiranje vdov in sirot na bojišču padlih ali med vojno ali na njenih posledicah umrlih vojakov ali tistih svojcev, ki so jih ti vojaki vzdrževali ali vsaj redno

Žalostno bi bilo, ko bi v uri odločitve sami ne vedeli, kaj hočemo. Res, težki so časi, a naše vsestransko izgubljene moči ne smejo prezreti tega za nas, šolstvo in kulturno bodočnost naroda prevažnega, da, najvažnejšega vprašanja!*)

Pozdrav!

Tvoj Fran.

*) Na sploh smo mi že označili svoje principialno stališče glede na to vprašanje v uvodniku prve letošnje številke svojega lista, in sicer: „Iz sebe — za se; s šolo za kulturno veličino ljubljenskega naroda: to je bil, je in ostane kategorični imperativ naši poštrevnosti!“ — In dalje: „Sola naj bo svobodna vseh zunanjih vplivov in naj služi samo kulturi na rodu; v tako svobodni šoli bodi gospodar učitelj, ki je rešen materialnih skrbi in odgovoren za svoje delo svoji vesti in zakonu; torej v svobodni šoli — svobodni učitelj!“ — To je okvir, formula, jedro, bistvo — kakor hočete — bodoče šole in našega dela v njej. To načelno stališče specializirati, razpredeliti v sestavne dele, spraviti v obliko programa ali zakona, dati besedi meso in kri — to je delo naših šolnikov in organizatorjev, ki stopijo na dan, ko jih pokliče usodna ura: Vsi na delo!

Uredništvo.

podpirali itd.) se naj doseže z ustanovitvijo centralne pisarne na Dunaju, z ustanovitvijo podružnice, odborov, deželnih mest, okrajnih in krajevnih skupin v ozemlju Avstrije, z zbirkami, loterijami, razstavami, prodajanjem znakov, razglednic in drugimi dobičkonosnimi podjetji ter z akcijami moralnega značaja. Ni namen, za preskrbo vdov in sirot nabrati denar centralizirati na Dunaju; ustvariti se hoče le pregled raznih fondov in nadzorstvo nad organizatorično zgradbo akcije in to v stiku z drugimi organizacijami. Po veljavnih predpisih je dobiti dovoljenje za zbirke in priredbe za vdove in sirote vojakov le s pogojem, če so se dotične osebe prej dogovorile glede porabe nabranega denarja s „C. kr. avstrijskim vojaškim vdovskim in sirotinjskim zakladom“ na Dunaju, III Auenbruggerstrasse 2, oziroma s kompetentnim deželnim mestom tega društva.

ZAHTEVE AVSTRIJSKIH NEMCEV.

Nemški poslanec dr. Angerer priobčuje v „Grazer Tagblattu“ članek, v katerem navaja spomenico Vsenemškega društva v Celovcu, v kolikor je bila odobrena od cenzure, poudarjajoč, da se vsebina te spomenice docela krije z zahtevami, ki so jih sklenili nemški narodni sveti in nemški klub v zadevi preureditve države po vojni. Te zahteve javnosti niso znane, tembolj zanimiva pa postaja, zaradi tega celovška spomenica, ki vsebuje po Angerjevih besedah glavne principe programa avstrijskih Nemcev, v kolikor se jih je smelo z ozirom na obstoječo cenzuro sploh objaviti. — Celovška spomenica poudarja, da so postale gotove ideje o preureditvi obstoječih razmer splošna zahteva vseh narodov od Severnega morja do Perzijskega zaliva. Vsi narodi zahtevajo ustvarjenje ednotnega srednjeevropskega gospodarskega ozemlja zlasti na ta način, da se predvsem utrdi zveza med Avstrijo in Nemčijo: 1. s tem, da se nadomesti dosežanja vojaška defenzivna pogodba s pogodbo za obrambo in napad; 2. da se sklene med obema državama brambni dogovor, ki naj fiksira, v koliki meri je dolžna Avstrija prispevati v vojaškem oziru; 3. da se osnuje carinska in gospodarska unija med obema državama in da se 4. sklene skupna trgovska in prekomorska politika. Tej bodoči gospodarski ednoti naj se pritegneta tudi Bolgarija in Turčija. — Nova srednja Evropa pa se more ustvariti le tedaj, če se Avstrija tudi na znotraj preuredi. Notranje politična vprašanja pa se vojaško ne dajo razrešiti. Neobhodni predpogoj uspešnega in nemotenega kulturnega razvoja, usodno vprašanje države je razrešitev narodnostnega, jezikovnega problema. Tu je treba popolne izpremembe sistema. Nobenega naroda države ni treba zatirati ali opleniti pravice, da bi ne smel gojiti svoje narodnosti ali svojega jezika, toda zahteva, da naj se uvede nemški jezik zgolj kot prometni jezik, nikakor ne zadostuje. Znanje nemščine je za posameznika največje koristi, za obstoj države pa je nemški jezik neobhoden. Zato ne zadostuje, da se nemščine poslužujejo le uradi v svoji notranji službi, armada in morda prometni zavodi, treba je marveč zakonito določiti, da je nemščina jezik državnega zbora in centralnih uradov, da se pri najvišjih sodiščih razpravlja izključno le nemško, da morajo rabiti vsi državni uradi, sodišča, državni zavodi v notranji službi in v medsebojnem občevarju izključno le nemščino, da se morajo vse javne knjige in razpravni spisi voditi le nemško, da morajo vsi uradi v vseh deželah sprejemati nemške vloge ter jih nemško reševati in da je torej popolno znanje nemščine v govoru in pisavi neobhodni predpogoj za vsakega, ki hoče biti nastavljen v državni službi ali pa pri državnih in nedržavnih prometnih zavodih. Nemški narodni sveti so že sestavili podrobni osnutek bodočega jezikovnega zakona, ki zasluži vse upoštevanje. — Poleg zakonitega uveljavljanja nemškega jezika v smislu gorenjih zahtev mora država tudi izdatno podpirati nemško šolstvo. Vse ljudsko šolstvo se mora preurediti tako, da se bodo otroci tekom zakonite šolske dobe mogli pričuti nemškemu jeziku. — Potrebno je dalje, da se zasigura v državnem zboru trdna nemška večina. V tem oziru so tudi že izdelani primerni predlogi. Največjo pažnjo se mora posvečati utrditvi Nemštva ob Adriji, kakor je to podrobno razloženo v sklepih nemških Volksratov. Treba bo tudi skleniti z Ogrsko nagodbo na dolgo vrsto let. Avtonomistične zahteve je odklanjati, Nemci ne marajo kakega slovanskega ali kršč. - soc. federalizma, temveč „notranje ojačenje države potom ojačenja državne oblasti in poglobitve državne misli“, kar se da doseči le z uresničenjem nemških zahtev. Vse te reforme naj se izvedejo že tekom vojne, da ne bo potem pero pokvarilo tega, kar je dosegel meč. Nemški poslanci se zato pozivljajo, da predložijo narodu svoje načrte in namene ter da se podajo nemudoma na delo za bodočnost. — Tako dr.

Angerer! Ampak stvar je taka: V sedanjih vojni se ne bojujejo samo avstrijski Nemci, temveč vsi avstrijski narodi; drugič pa imamo v Avstriji državni osnovni zakon, ki ga tudi vojna nemore zamoriti. Mero-dajni krogi teh dveh resnic ne bodo prezrli!

IZJEMNE DOLOČBE ZA ČRNOVOJNIŠKO OBVEZANE UČENCE OBRTNIH UČNIH ZAVODOV.

Z ozirom na prebiranje črnovojniških obvezancev rojstnega letnika 1898 je minister za javna dela z naredbo, doposlano vsem poklicanim deželnim oblastim, kakor tudi dotičnim šolskim vodstvom, odredil, da morajo za tiste učence obrtnih učnih zavodov, ki bodo na tem prebiranju spoznani za sposobne, veljati vse tiste izjemne določbe, ki so se poprej dovolile črnovojniško obvezanim učencem takih zavodov, pripadajočim rojstnim letnikom do vstevšega leta 1897, kar se tiče predčasnega izdajanja izpričeval in predčasnega dopuščanja k zrelosinemu izpitu.

BEGUNSKA KNJIŽNICA NA DUNAJU.

Centralni pomožni odbor beguvcv na Dunaju je poskrbel sedaj na hvalevreden način tudi za duševne potrebe beguvcv. Otvoril je pred kratkim begunsko knjižnico, katere ureditev se je vključno z različnimi imenitno posrečila. Ta zavod ima svoj sedež v Praterstrasse 9 in vsebuje čitalnico, ki nudi vsem beguncem najrazličnejših narodnosti ugodno priliko za njih duševno izobrazbo. Jako težavno je bilo zadostiti mnogobrojnosti in mnogolicičnosti beguvcv. Ozirati se je bilo treba na različnost narodnosti in vere, a kakor že omenjeno, se je vse dobro posrečilo. Knjižnica vsebuje slovenske, hrvatske, ukrajinske, poljske, italijanske in nemške zvezke. Oskrbo vodijo mladenke iz begunskih krogov. Poleg te čitalnice se nahaja prostor, namenjen samo dijakom, kjer lahko nemoteno študirajo. Tik tega je velika čitalna soba za kadilce. Zeleno prevlečene mize, stene in vrata pa belo pobarvana, učinkujejo jako okusno. Nadajne ne manjka raznih drugih malih predmetov, kakor ur, stojal, pepelnikov, užigalnikov itd., predmetov, ki napravljajo sobo še bolj prijetno in prijazno in spominjajo na prostore kakega kluba. V pročelju dvorane se dviguje med lovorikami cesarjeva podoba. Da bi se nekadilci ne jezili, so napravili dvorano za nekadilce prav po vzorcu one kadilcev. V tej visijo po stenah mnogobrojni zemljevidi in tu se nahaja tudi pisalni oddelek. Okrog 150 časopisov vseh jezikov in strank, dnevnikov, strokovnih listov, tedenskih revij in ilustriranih časnikov leži po mizah. Poleg tega je na razpolago bralcem konverzacijski leksikon, Atlas in razna informativna dela. Begunci iz severa prav radi igrajo šah in je zaraditega bilo nakupljenih precej šahov. Čitalnica je vsak dan odprta od 8. ure zjutraj do 10. zvečer in je jako dobro obiskovana. Od otvoritve sem so razprodali še nad 500 vstopnic (30 vinarjev stane posamezna), dokaz, da je bila resnično potrebna in da bo vršila veliko kulturno delo ter združevala različne narode v svojih prostorih ter jih navajala k skupnemu bodočemu delovanju.

NOVA AFERA KARDINALA MFCIERA.

Wolfiov urad poroča glasom iz Bruslja 9. aprila: Dne 6. aprila je nemška vojaška policija prijela na cesti pri Siechen-Moll, v severnem delu province Brabant dva mlada človeka, ki sta pri zaslišanju kmalu priznala, da sta hotela potovati preko Nizozemske k belgijski armadi. Oba mladeniča sta gojenca inštituta St. Louis, ki je prvi duhovniški zavod v Bruslju, s katerim ima kardinal Mercier živahne osebne stike in kjer tudi stanuje, kadar pride v Bruselj. Mladeniča sta izpovedala, da so ju učitelji pozvali, naj ne sedita več na šolskih klopih, temveč da naj se podata k armadi. Učitelji so jima dali denar in falzificirane dokumente za beg čez mejo ter geslo za vodnika, ki naj bi ju bil spravil čez mejo. Denar in dokumente sta imela aretirana mladeniča res pri sebi. Z ozirom na te ugotovitve sta bila neki učitelj in ravnatelj zavoda St. Louis aretirana zaradi pripomoči k vojni izdaji (privajanje moštva sovražniku).

„SREDNJA EVROPA“ JURISTOV.

Berlinskega zborovanja nemških juristov so se udeležili tudi avstrijski in ogrski juristi. Kakor beremo po nemških listih, je bivši avstrijski minister Klein Nemcem povedal, da so se doslej premalo brigali za umevanje naših razmer. Ogrski profesor dr. Nagy pa je predavanje o razvoju in sedanjem stanju ogrskega prava uvedel z dolgim uvodom o državni samostojnosti ogrske polovice, česar pravi Oger nikjer ne pozabi in povsod poudarja. Na berlinskem

zborovanju so sprejeli resolucijo, da upajo na politično poglobitev in gospodarsko zblizanje obeh držav, zato je treba čimbolj tudi pravo teh držav spraviti v soglasje in napraviti enako. Najprej se je treba lotiti dela za vse trgovsko, monično in čekovno pravo, pomorsko zavarovalno in konkurzno pravo in za obrtno pravno varstvo.

MLADOSTRELCI.

„Streffleurs Militärblatt“ piše: Vodstvo avstrijske strelske zveze se peča s pripravami za izpolnitve mladostrelstva temeljem izkušenj, ki jih je podala vojna. Za mnenje je vprašalo tudi posamezne poveljnike na jugozapadni fronti. General Dankl se je v daljšem pogovoru z zastopniki zveze priznalo izrazil o delovanju strelskih društev v sedanjih vojni in razvil svoje osebne nazore glede bodoče izpolnitve mladostrelstva, ki se mora začeti pred šolo in biti obligatorično. „Temeljem zakona“, je rekel, „bi se morale osnovati urejene organizacije, ki naj vbodoče za slučaj potrebe omogočijo takojšnjo pridruženje in uvrstitev v naše armadne uredbe.“ V nadaljnjem se je soglasno priznala velika vrednost mladostrelske izobrazbe za armado z ozirom na to, da tvorijo v miru smotreno organizirane mladostrelske formacije neprecenljivo ojačenje oborožene sile. Ravno v tej vojni se je pokazala važnost strelske izobrazbe, tako da se morajo vse tozadevne akcije po vojni krepko podpirati.

MADZARI VABIJO POLJAKE.

Grof Batthyanyi je ogrski neodvisni stranki predlagal, da naj povabi avstrijski „Poljski klub“ v Budimpešto na razgovor o poljskih vprašanjih.

ASQUITH V RIMU.

Angleški ministrski predsednik Asquith je bil v Rimu. Dne 1. t. m. je glasom poročila korespondenčnega urada prišel k slovenskemu sprejemu na Kapitol, kjer je izrazil župan knez Colona spomin Italije na generoznost in simpatijo Anglije poleg zaupanja poleg zaupanja v triumi svobode in pravičnosti. Asquith je odvrnil, da je prišel, da zagotovi Italijo, da Anglija trdno veruje v stvar svobode in pravičnosti in da razglaši nepreklicno odločitev Anglije, da bo maščevala pravico slabših narodov in ne bo trpela nikakega kršenja onih socialnih in elementarnih zakonov, ki so bili ustaljeni po stoletja trajajočih bojih. Kapitol v Rimu je najpripravnejši kraj, da se podkrepí svetost skupnih evropskih zakonov.

ŠOLSTVO V NEMČIJI.

V pruskem državnem zboru je poročal neki govednik, da je 30.000 nemških dijakov prostovoljno stopilo v armado. Naučni minister pl. Trott je naznanil, da služi v armadi čez 50.000 ljudskošolskih učiteljev. Ne pozabimo — je dejal — nanje, in ni se jim treba bati za bodočnost. S pomnoženjem dela se je pomanjkanje učiteljev v toliko premagalo, da je od 192.000 razredov samo 193 zatvorjenih. Naučni minister je še pripomnil to-le: „Pred vojno je bil nedostatek učiteljev srečno premagan, zdaj moramo pa zopet z njim računati. Pri nameščanju učiteljev se bo pozneje le tupatam nastavila učiteljica, mlade dame naj torej ne mislijo, da je dobro biti učiteljica. Na razpolago je 10.000 učiteljskih kandidat, ki ne morejo biti nastavljeni. Pravice do učiteljevanja bomo resno izvrševali, jako se bomo pri tem ozirali tudi na telesno silo. To je naš opomin, da ne bo nihče v prihodnje varan.“ Kakor je poročal poslanec Rahmdorfer, je padlo doslej na bojni poljanah 7000 učiteljev. Govornik je predlagal, naj bi se podobe padlih učiteljev poobesile po njih razredih. To bi učinkovalo po njegovem mnenju pri pouku boji, nego debele knjige.

PASIČ O KONKORDATU.

Srbski ministrski predsednik Pasič je listu „Times“ razodel svoje načrte pri sklepanju srbskega konkordata z Vatikanom: „Če Srbija zmaga, bo štela 5 milijonov katoliških Jugoslovanov. Na te sem mislil, ko sem sklenil konkordat z Vatikanom.“

DRUŠTVA ZA PODPISOVANJE VOJNEGA POSOJILA.

Da se kolikor mogoče razširi krog oseb, ki bi mogle podpisovati vojno posojilo, se bodo po vseh krajih in občinah države ustanovila društva, ki je zanje vlada izdelala vzorna pravila. Takemu društvu lahko pristopi vsakdo, ki podpiše vsaj en društveni delež in ga more vplačevati v tekočih mesečnih obrokih. Tudi imovitejše osebe lahko v svojo korist pristopajo k takemu društvu, posebno če niso v finančnih zadevah posebno izurjene, zakaj podpisovanje četrtega vojnega posojila bo zanje

silno enostavno, ker samo plačujejo društvene deleže, vse druge korake pa stori društvo samo. — Ko se razpusti, ne bo posamezni član dobil samo nominalnega zneska v zadolžnicah četrtega vojnega posojila, ki bo odgovarjal vsoti njegovih vplačanih deležev, ampak tudi primeren znesek v gotovini. — Finančno ministrstvo je tako društva oprostil pridobinskega davka in razutega obljubilo še dalekosežne ugodnosti glede kolkov in neposrednih pristojbin. — Pravila in obširna navodila za snovatelje se bo dobilo pri okrajnih glavarstvih in policijskih ravnateljstvih.

POMEN NOVEGA GRBA.

Dunajska „Arbeiter Zeitung“ se že dlje časa zavzema z veliko vneto za popolno preuredbo avstrijskih notranjih razmer. Zbrala je vse, kar govori za to, da naj se odpravijo sedanje kronovine in naj se na njih mesta postavijo upravna okrožja. Zano s to preureditvijo želi tudi rešiti narodnostno vprašanje. Zdej je „Arbeiter Zeitung“ odkrila, da je v tem oziru že storjen prvi korak z uveljavljanjem novega grba. Ta novi grb, ki po uradnem razglasilu predstavlja enotnost avstrijske države, je po sodbi „Arbeiter Zeitung“ odstranil značaj kronovin. Doslej so bile državno-pravne individualnosti kraljestva in kronovine prvotnosti, iz katerih je bila država sestavljena, zdaj pa država ni več skupina kraljestev in dežel, nego stoji pred njimi in so kronovine le deli države. „Arbeiter Zeitung“ vidi v tem dokaz, da je država krenila v smer, da se preuredi tako, da bo sestavljena iz upravnih delov. Državni zbor po njenem mnenju ni več zastopnik kraljestev in dežel, nego reprezentant države in nimajo več deželni zbori prvenstva, kakor je bilo doslej vsaj v teoriji, nego državni zbor. Morda je novi grb res prednaznanilo, v kaki smeri se izvrši notranja preuredba države.

BERLINSKI VSEUCILIŠKI PROFESOR LISZT O POLOŽAJU.

Iz Stockholma poročajo: „Svenska Dagbladet“ objavlja izjave berlinskega vseučiliškega prof. Liszta o položaju. Liszt je prišel v Stockholm predavati, a vlada mu ni dovolila predavanja. O vzrokih vojne je izjavil profesor sotrudniku lista „Svenska Dagbladet“, da je najgloblji razlog svetovne vojne angleško-nemško nasprotstvo; neposreden pa na ukaz angleške vlade odrejena mobilizacija ruskih sil. Na vprašanje, če socialistično militarizem sovražno gibanje vznemirja, je odgovoril prof. Liszt, da pretežna večina socialnih demokratov ne bo izdala domovine, Haase in Kautsky nimata večjega vpliva, Liebknecht pa predstavlja pataloški tip, ker so vse njegove izjave bolestnega značaja. Na vprašanje, v katerem stadiju se nahaja zdaj poljsko vprašanje, je odgovoril prof. Liszt: Želim, da o tem popolnoma molčim. Interes Nemcev je danes manj osredotočen na to zadevo, kakor na tesnejši stik z Bolgarijo, z balkanskimi državami in s Turčijo, s temi izrečno poljedelskimi deželami, kjer dobi naša industrija velik trg.“

VOJNI POLOŽAJ PRIČETKOM POMLADI.

„Züricher Post“ prinaša s posebne vojaške strani sledečo sliko vojnega položaja pričetkom pomladi 1916: „Bistveni znak vojnega položaja začetkom pomladi 1916 obstoja v tem, da je načrt entente glede velike istočasne ofenzive na vseh frontah oviran ne samo zaradi tega, ker so Francozi potisnjeni v defenzivo, ampak samo zaradi tega, ker so se dali Rusi v severnem oddelku zavesti k prenašanju ofenzivi, ki zna imeti posledice za poznejše akcije. Centralne države so v uspešni defenzivi na ruski in italijanski fronti, skupno z Bolgari v sigurnem, pričakujočem položaju na Balkanu; toda na zapadni fronti proti politično in vojaško najvažnejšim nasprotnikom so Nemci v krepki ofenzivi, ki niti približno še ni končana. Nikjer ni opažati pomanjkanja moštva, niti najmodernejših vojnih orožij. Tudi sile in sredstva entente še niso izčrpana, toda italijansko število ne pride do veljave. Rusko armado čaka v očigled že več mesecev zgrajenim nemškim in avstrijskim postojankam težka naloga, ki bi bila tudi brez udarcev v preteklem letu silno težavna. Glavna sila boja visi sedaj na Franciji in Angliji. In čimbolj se kopičijo in izrabljajo francoske rezerve v ozemlju med Argoni in Mozo, tem važnejše postaja vprašanje, ako bo mogla Anglija v polnem nadomestiti ne samo vojakov, ampak tudi potrebne voditelje?“

ZA SKUPNI NEMŠKI PROGRAM.

Z Dunaja poročajo: Sedaj se je pridružil tudi nemški „Nationalverband“ zahtevam, ki so jih izdelali nemški Volksrati za preureditev države po vojni. Vse nemške stranke imajo sedaj enoten nacionalni program.